

ارائه مدل و تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی براساس رویکرد پدیدارشناختی کلایزی

رحمان عالی

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران
Hesabresi.aali@gmail.com

محمد رضا مهربان پور

استادیار گروه حسابداری، دانشگاه تهران، پردیس فارابی قم، قم، ایران (نویسنده مسئول)
mehrabanpour@ut.ac.ir

حسین جهانگیرنیا

استادیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران
hosein_jahangirnیا@yahoo.com

رضا غلامی جمکرانی

استادیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران
accountghom@gmail.com

محمود قیوم زاده

استاد گروه حقوق، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران
Maarefteacher@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۵/۰۴ تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۰/۲۱

چکیده

این پژوهش تلاش دارد به ارائه مدل و تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی براساس رویکرد پدیدارشناختی، از دیدگاه جامعه حسابداران و حسابرسان شاغل در بخش خصوصی و دولتی بپردازد. پژوهش حاضر پژوهشی کیفی با روش پدیدارشناختی کلایزی می باشد. در این مطالعه جهت گردآوری اطلاعات از مصاحبه ساختار نیافته استفاده شده است. در این مقاله از خبرگان حسابداری، حسابرسان و اعضای هیئت علمی بهره گرفته شده است. با استفاده از روش دلفی به اعتبار یابی مدل به دست آمده از روش کیفی پرداخته شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان دهنده این است که، عوامل مختلفی بر گزارش دهی فساد مالی تاثیرگذار می باشند، این عوامل دارای ابعاد مختلفی همچون، عوامل فردی، عوامل رفتاری، عوامل ساختاری، عوامل حقوقی، عوامل محیطی و عوامل اخلاقی می باشد. عامل اخلاقی از مهمترین عوامل تاثیرگذار در گزارش دهی فساد مالی می باشد که می تواند فرد گزارش دهنده را نسبت به گزارش دهی ترغیب و تشویق نماید.

میزان اعتقادات فرد به خدا و داشتن دین و مذهب می تواند یک عامل تاثیرگذار بر روند گزارش دهی فساد مالی باشد از طرفی عوامل اقتصادی همچون وجود رشوه و پاداش های غیرقانونی می تواند بر میزان تمایل فرد به گزارش دهی فساد مالی تاثیرگذار باشد.

واژه های کلیدی: گزارش دهی فساد مالی، رویکرد پدیدارشناختی، روش کلایزی.

۱- مقدمه

پذیرش مسئولیت در قبال جامعه از ویژگی‌های شاخص هر حرفه است و مقبولیت هر حرفه به میزان مسئولیتی بستگی دارد که آن حرفه در جامعه به عهده می‌گیرد. جامعه ای که حرفه حسابداری و حسابرسی با آن سر و کار دارد، متشکل از صاحب کاران، سرمایه‌گذاران، دولت، اعتباردهندگان، کارکنان، کارفرمایان و سایر اشخاصی است که در جهت تصمیم‌گیری‌های آگاهانه خود به نتایج کار حسابداران حرفه ای اتکا می‌کنند. چنین اتکایی برای حرفه تا زمانی میسر است که حسابداران حرفه ای خدمات خود را در سطحی ارائه کنند که شایسته اعتماد جامعه باشد. از این رو خدمات حسابداران حرفه ای باید در بالاترین سطح ممکن و با رعایت ضوابطی ارائه شود که تداوم انجام این خدمات با کیفیت مناسب را تضمین کند. برای دستیابی به این هدف، حسابرسان باید علاوه بر مراقبت و صلاحیت حرفه ای، الزامات اخلاقی مندرج در آیین رفتار حرفه ای مانند درستکاری، بی‌طرفی، رازداری و رفتار حرفه ای را در هنگام رسیدگی رعایت نمایند. پس از بروز بحران‌های مالی و اقتصادی اخیر و سقوط ناگهانی گول‌هایی نظیر انرون و آرتوراندرسون باعث شده است که موضوع رعایت اخلاق بیشتر مورد توجه قرار گیرد (کاظم پور، ۱۳۹۲).

عمل افراد بازتابی از مسیر فکر و احساس درونی آنها است. بر این اساس، درک حسابداران درباره درستی یا نادرستی کارها بر کمیت و کیفیت عملکرد آنها و به تبع، عملکرد و موفقیت سازمان مؤثر است (فوکولت^۱، ۲۰۰۱). حسابداری نوعی سیستم اطلاعاتی است که وظیفه و رسالت اصلی آن جمع‌آوری و تبادل اطلاعات به گونه ای است که بتواند در تصمیم‌گیری به استفاده کنندگان از صورت‌های مالی کمک کند (خواجوی و نجفی، ۱۳۹۴). محیط حسابداری بسیار پیچیده و چالش‌انگیز است، محصول حسابداری اطلاعات است و یکی از دلایل‌های مطرح درباره پیچیدگی اطلاعات، واکنش متفاوتی است که افراد نسبت به آن نشان می‌دهند (احمدپور و هادیان، ۱۳۹۴). بر این اساس، حسابداری شغلی است که باید بر مبنای استانداردهای اخلاقی و معنوی موجود در جهان انجام شود؛ در نتیجه توانایی حسابداران برای درک و توجه به اصول اخلاقی که توسط محیط به آنها القا می‌شود، اهمیت بسزایی دارد و معطوف نمودن حرفه حسابداری به سوی ادراک اخلاقی حسابداران، می‌تواند آغازی برای بهبود درک این حرفه باشد (مروه و انیم^۲، ۲۰۱۵؛ هو^۳، ۲۰۰۷). از سویی، مشکل اصلی وقتی به چشم می‌آید که رسوایی‌های مالی دهه‌های اخیر در آمریکا، اروپا و ایران اعتماد سرمایه‌گذاران و عموم جامعه به بازارهای مالی را خدشه دار کرده است (گوش^۴ و همکاران، ۲۰۱۰). در واقع گزارشگری مالی به درستی صورت

نگرفته بود که دلایل بسیاری می‌توان برای آن برشمرد. به عبارت دقیق‌تر، گزارشگری مالی مهمترین فرآورده سیستم حسابداری است که عمده ترین هدف آن فراهم ساختن اطلاعات مالی برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. این امر نیاز به اجرای ساز و کارهای بهبود گزارشگری مالی را ملموس‌تر ساخته و منجر به تقاضای بیشتری در خصوص مطالعه مجموعه عوامل تاثیرگذار بر فرایند گزارشگری مالی شرکت‌ها گردیده است. لذا با در نظر گرفتن اینکه رشد روزافزون جوامع بشری و پیچیده تر شدن روابط و مناسبات اجتماعی، نیازهای نوینی را می‌آفریند، پیدایش حرفه‌های گوناگون، زاییده تلاش در پاسخ به این نیازها است که با گذشت زمان و تغییر شرایط شکل می‌گیرند و به تدریج سیر تحول و تکامل را می‌پیمایند. حرفه حسابداری نیز یکی از متشکل‌ترین و منضبط‌ترین حرفه‌های دنیا است و به دلیل نوع و ماهیت خدماتی که ارائه می‌کند باید اعتبار و اعتماد خاصی داشته باشد. تداوم این اعتبار و اعتماد و تقویت آن، به پایبندی فکری و عملی اعضای حرفه به ضوابط رفتاری و اخلاقی آن بستگی دارد (سازمان حسابرسی، ۱۳۸۵). تقلب و فساد به خاطر ماهیتی که دارند بیشتر در بین حسابداران اتفاق می‌افتد. فساد از جمله معضلات مهم اقتصادی است که قدمت آن در جوامع بشری به بیش از دو هزار سال پیش می‌رسد. آثار مخرب اقتصادی پدیده تقلب و فساد مالی که به صورت گسترده در تخصیص منابع، رشد اقتصادی، توزیع درآمد و موارد دیگر ظاهر می‌شود موجب شده است تا نگرانی‌ها پیرامون آن به مرور افزایش یابد (کریمی، بابازاده و حمیدی، ۱۳۹۰). جهانی شدن تجارت و تنوع و گستردگی فعالیت‌های حسابداری، شیوع فساد مالی گسترده و ظهور پدیده پولشویی مسئولیت حسابداران و حسابرسان را در مقابله با پدیده تقلب دوچندان کرده است (دوانی، ۱۳۸۳). در این راستا پژوهش‌گران سعی نموده‌اند به شناسایی عواملی بپردازند که در پیشگیری از به وجود آمدن چنین مواردی نقش بازدارنده داشته باشد.

انجام پژوهش اکتشافی برای شناسایی فرایند گزارش‌دهی فساد مالی کمبود و خلایق است که این پژوهش قصد دارد برای اولین بار آن را از طریق پدیدارشناختی کنکاش و در قالب الگو و آیینی مدون ارائه نماید. به عبارت دیگر، پدیدارشناسی از نظر لغوی، عبارت است از مطالعه پدیده‌ها از هر نوع، و توصیف آنها با در نظر گرفتن نحوه بروز تجلی آنها، قبل از هرگونه ارزش‌گذاری، تأویل و یا قضاوت ارزشی. در نگاه دیگر اگر پدیدارشناسی را معناشناسی بدانیم، معنایی که در زندگی انسان پدیدار می‌شوند، یک نظام معنایی را شکل می‌دهند. این نظام معنایی با اضافه نمودن وجود به زمان و مکان به دست می‌آید

خوار سرگردان شوی». بنابراین، حفظ بیت‌المال و سوء استفاده از امکانات مالی دولتی تحت هر شرایطی در حکومت علی (ع) مورد تاکید فراوان بوده است. در حقیقت فساد مالی پدیده‌های پیچیده، چند بعدی و دارای علل و آثار مختلفی است که در شرایط گوناگون، نقش و نمودهای متفاوتی پیدا می‌کند؛ دامنه فساد مالی از یک عمل فردی پرداخت رشوه تا یک سوء عمل فراگیر و عمومی که تمامی ارکان نظام اقتصادی را در بر می‌گیرد، گسترده است. فساد مالی گاهی یک معضل ساختاری اقتصادی و گاهی یک مسئله فرهنگی و اخلاقی تلقی می‌شود (محنت فر، ۱۳۸۷).

فساد یک موضوع پیچیده و تغییرپذیر است و مانند تمام پدیده‌های اجتماعی و سیاسی با تعاریف دقیق و جامع در تعارض است. اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی نتوانسته‌اند تعریفی جامع و دقیق از آن ارائه نمایند. صرف‌نظر از مشکل تعریف رویکرد این اسناد به موضوع فساد یک رویکرد مبتنی بر حقوق کیفری بوده و پیشگیری، بررسی و پیگرد فساد را محور کار خود قرار داده‌اند. در میان کشورها یک گرایش عمومی به وجود آمده که شکست مبارزه با فساد نقض نهادینه حقوق بشر را به دنبال دارد بر این اساس فساد علت و هسته بسیاری از نقض‌های حقوق بشر است و مبارزه با فساد سیاسی و قضایی، حقوق مدنی و سیاسی را تضمین و اجرای مقررات خدمات عمومی؛ حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی را ایمن می‌کند. این گرایش صرفاً یک گرایش نظری نیست زمانی که فساد گسترش پیدا کند قانون‌گذاران به منظور حفظ منافع شخصی و قدرت خود قوانینی تصویب می‌کنند که به ظاهر تأمین‌کننده حقوق ملت است (رشیدی و رئیسی، ۱۳۹۶).

هر نوع تصرف غیرقانونی در اموال دولتی و سوء استفاده از موقعیت و استفاده غیرقانونی از اختیارات و قدرت برای استفاده از امکانات مالی، فساد مالی اطلاق می‌شود که البته دارای مصادیق بسیاری از جمله اختلاس، رشوه، اخاذی، رانت‌های اقتصادی، برداشت و دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال، استفاده از امتیازات و بهره‌برداری‌های مالی و اشکال گوناگون دیگر می‌باشد (محنت فر، ۱۳۸۷). تعاریف فراوانی برای فساد وجود دارد. رابرت ب. زولیک، رئیس بانک جهانی فساد اقتصادی را سرطانی می‌داند که از فقیران می‌دزدد، در امور حکومتی و اخلاقی به مصرف می‌رساند و اعتماد را از بین می‌برد. در جایی دیگر فساد به سوءاستفاده از قدرت برای برداشت شخصی تعبیر شده است و مسائلی از جمله: رشوه، کلاهبرداری، اخاذی، اختلاس و ... را شامل می‌شود (دپیپازا^۱، ۲۰۰۸).

حرفه حسابداری نیز یکی از متشکل‌ترین و منضبط‌ترین حرفه‌های دنیا است و به دلیل نوع و ماهیت خدماتی که ارائه

و شناسایی این نظام معنایی نیز از همین راه حاصل می‌شود؛ یعنی یک شناخت مضاف به زمان و مکان می‌نامند (چناری^۵، ۲۰۰۶). در این مطالعه پدیدارشناسی به جهان، آنچنان که به وسیله‌ی حسابداران، حساب‌رسان و تصمیم‌گیران حیطه گزارش-دهی فساد مالی زیسته می‌شود.

بررسی فرایند گزارش‌دهی فساد مالی با توجه به فراز و نشیب‌هایی که دارد، به ویژه در کشور ایران که آمار شفافیت پایینی دارد، مشکل به نظر می‌رسد. اما این پژوهش با رویکرد کیفی قصد شفاف‌سازی در این حیطه را دارد. همچنین مشکل فساد در فرایند گزارشگری مالی را اغلب با وضع استانداردها و قوانین مالی، مانند قانون ساربنز آکسلی در آمریکا، حل می‌کنند، که گزارش هر روزه فساد مالی شرکت‌های بزرگ نشان از ناکارآمدی این سیستم دارد، لذا ارائه مدلی با مجموعه مولفه و عوامل می‌تواند به طور همه‌جانبه و بسیار بیشتر از قوانین دیگر، مشکل را کارآمدتر برطرف نماید. بنابراین این پژوهش با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی به دنبال ارائه مدل و چارچوب در گزارش دهی فساد مالی می‌باشد. مقاله حاضر تاکنون در کشور براساس مدلی برگرفته از رویکرد پدیدارشناسی و تجربه زیسته افراد انجام نشده است و در تحقیقات گزارش دهی کار شده در ایران، محقق بیشتر با استفاده از متغیرهای استفاده شده در تحقیقات خارجی و تدوین یک سناریوی صوری به تحلیل عوامل تاثیرگذار بر گزارش دهی می‌پردازد. در این مقاله در ابتدا به مبانی نظری، تحقیقات مشابه در داخل و خارج از کشور ایران اشاره شده، سپس در ادامه به ترتیب به روش پژوهش، یافته‌ها و نتیجه‌گیری و پیشنهادها پرداخته شده است.

۲- مبانی نظری پژوهش

به عقیده ماکیاوولی فساد جریانی است که طی آن موازین اخلاقی افراد، سست و فضیلت و تقوای آنان از بین می‌رود و از آنجا که افراد ضعیف و عاری از تقوا و پرهیزگاری، بیشتر در معرض زمینه فساد قرار می‌گیرند، باید با کنترل این افراد، هدایت رهبران فکری و کمک دستگاه‌های ناظر از بروز این مشکل جلوگیری کرد (کیانی منش، ۱۳۸۶).

طبق تعریفی که در سال ۱۹۹۳ میلادی برای اولین بار توسط شیلفر^۶ و وشینی^۷ ارائه شده است، فساد عبارتست از: استفاده از اموال دولتی در جهت نفع شخصی. در خصوص هشدار از خیانت به بیت‌المال میتوان به نامه شماره ۲۰ حضرت علی (ع) به «زیاد بن ابیه» جانشین فرماندار بصره اشاره کرد که حضرت فرمود: «همانا من، به راستی به خدا سوگند می‌خورم، اگر به من گزارش کنند که در اموال عمومی خیانت کردی، کم یا زیاد، چنان بر تو سخت گیرم که کم بهره شده، و در هزینه عیال، درمانده و

می کند باید اعتبار و اعتماد خاصی داشته باشد. تداوم این اعتبار و اعتماد و تقویت آن، به پایبندی فکری و عملی اعضای حرفه به ضوابط رفتاری و اخلاقی آن بستگی دارد (سازمان حسابرسی، ۱۳۸۵). تقلب و فساد به خاطر ماهیتی که دارند بیشتر در بین حسابداران اتفاق می افتد. فساد از جمله معضلات مهم اقتصادی است که قدمت آن در جوامع بشری به بیش از دو هزار سال پیش می رسد. آثار مخرب اقتصادی پدیده تقلب و فساد مالی که به صورت گسترده در تخصیص منابع، رشد اقتصادی، توزیع درآمد و موارد دیگر ظاهر می شود موجب شده است تا نگرانی ها پیرامون آن به مرور افزایش یابد (کریمی و همکاران، ۱۳۹۰). جهانی شدن تجارت و تنوع و گستردگی فعالیت های حسابداری، شیوع فساد مالی گسترده و ظهور پدیده پولشویی مسئولیت حسابداران و حسابرسان را در مقابله با پدیده تقلب دوچندان کرده است (دوانی، ۱۳۸۳). در این راستا پژوهش گران سعی نموده اند به شناسایی عواملی بپردازند که در پیشگیری از به وجود آمدن چنین مواردی نقش بازدارنده داشته باشد. گزارش دهی در مورد فساد مالی به عنوان یکی از مهمترین مکانیزم های نظارتی در پیشگیری از به وجود آمدن رسوایی های مالی، مطرح شده است.

طبق گزارش انجمن بازرسان رسمی تقلب، در خصوص تقلب و سوء استفاده های شخصی در سال ۲۰۱۰ به رغم وجود ساز و کارهای گوناگون برای پیشگیری و کشف تقلب، مثل حسابرسی داخلی و مستقل یا کنترل داخلی، باز هم متداولترین روش کشف تقلب در سازمانها از راه افشاگری است. نزدیک به نیمی از موارد تقلبی که کشف می شوند از راه خبررسانی یک کارمند، فروشنده یا دیگر افشاگران برملا می شوند (قاسمی، ۱۳۹۰). در سال های اخیر توجه زیادی به افشاگری تخلف و تقلب معطوف شده است. منظور از تخلف و تقلب در واقع نوعی فساد مالی مانند رشوه است که موضوع مهم و اخلاقی و اقتصادی در سازمان است و می تواند مانعی برای رشد و توسعه سازمان باشد، بنابراین ضروری به نظر می رسد که برای درک بهتر وضعیت تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی و اقدامات اصلاح طلبانه، به وسیله افشاگری تخلف و تقلب بررسی شود (آلین^۱ و همکاران ۲۰۱۳ و مهاییکی^{۱۰} ۲۰۰۸). افشاگری به معنای ساختار یافتن «گزارش گری تخلف» یا «سوت زنی» است که در چهارچوبی مشخص، فرد افشاگر نه تنها مجازات نخواهد شد بلکه بخاطر افشای درست و دقیق فساد، پاداش نیز دریافت می کند. البته در این حالت افشاگری به معنای غلط و امروزی آن رخ نخواهد داد. افشاگر، وجود فساد را به مراجع ذی صلاح گزارش می کند و در صورت تایید فساد پاداش خواهد گرفت (سولیبیرگ و میهلیک^{۱۱}، ۲۰۱۷). در این راستا در فرایند

افشاگری و درک عوامل مختلف لازم است مشخص شود افشاگر کیست؟ در واقع به دنبال کسی هستیم که خطاکاری را گزارش می دهد. که منظور ما از افشاگر در این پژوهش جامعه حسابداران و حسابرسان است.

دستورالعمل ها و قوانین حرفه ای حسابداران و حسابرسان را ملزم می کنند که صداقت را در کار خود لحاظ کرده و هر گونه تخلف واقعی یا مشکوک را گزارش کنند، ولی به نظر می رسد که کارکنان حسابداری و حسابرسی تمایلی برای گزارش تخلفات و اقدامات سؤال برانگیز همکاران خود ندارند. این بی میلی حسابداران و حسابرسان در افشاگری تقلب، به یک نگرانی جدی در حرفه حسابرسی تبدیل شده است. افشاگری تقلب، شامل گزارش اقدامات غیراخلاقی که دیگران مرتکب شده اند، به کانهال های گزارش دهی در داخل یا خارج از سازمان است. گزارش دهی فساد مالی مطابق ماده ۶۰۶ قانون مجازات اسلامی، ماده ۱۴ قانون ارتقاء سلامت اداری و مبارزه با فساد، ماده ۲۷۷ قانون مالیات های مستقیم و بخش ۱۴۰ آیین نامه اخلاق حرفه ای حسابداران رسمی که از ابتدای فروردین ۹۸ لازم الاجرا است، وظیفه قانونی حسابداران و حسابرسان است (دوانی، ۱۳۸۳).

از آنجا که وظیفه حسابرسان اعتباربخشی به صورت های مالی ناشی از عملکرد مدیران بنگاه های اقتصادی است، هر گونه انحراف از شفاف سازی و آمار و ارقام که از اعتبار کافی برخوردار نباشد، به فساد مالی می انجامد. حسابرسان تا قبل از جهانی شدن موضوع فساد مالی محدوده وظایف خود را اعتبار بخشی به صورت های مالی می دانستند، اما امروزه با توجه به موضوع مسئولیت اجتماعی که مهم ترین مسئولیت حسابرسان مطرح شده، تعاریف و مفاهیم قبلی در حوزه حسابداری و حسابرسی نیازمند بازنگری است.

در این راستا فساد مالی دایره وسیعی از فعالیت های جامعه را در بر می گیرد. لذا از دیدگاه های مالی مختلفی می تواند مورد بحث و مناقشه قرار گیرد. از دیدگاه حسابرسان عملکرد فساد اثرات زیر را به دنبال خواهد داشت (سعیدی و جعفرپور، ۱۳۹۲).

- ۱) هرگونه فساد مالی به نوعی صورت های مالی را تحت الشعاع قرار خواهد داد؛
- ۲) فساد مالی بر خلاف پول شویی که تأثیری بر صورت های مالی ندارد، یکی از اقلام سود و زیان یا ترازنامه را تحت تأثیر قرار می دهد (حسابرسی مالی)؛
- ۳) فساد مالی باعث می شود عملکرد مدیران و شرکت ها درست ارزیابین شود (حسابرسی عملکرد)؛
- ۴) فساد مالی باعث می شود درآمد مشمول مالیات درست ارزیابی نشود (حسابرسی مالیاتی)؛

۱-۲- رشوه

رشوه رایج ترین نوع فساد در کسب و کار است. رشوه می‌تواند بین دو فرد و یا یک فرد و یک سازمان عمومی اتفاق بیفتد. رشوه انواع مختلفی دارد. برخی اوقات که به آن پول چرب می‌گویند، کارکنان پیش از اینکه در مورد کاری تعهد کنند یا مجوزی صادر نمایند از طرف مقابل پول دریافت می‌کنند (سگراورز، ۲۰۱۳). محمدجعفر جعفری لنگرودی در تعریف رشوه آورده است: رشوه (جزا) دادن مالی است به مأمور رسمی یا غیررسمی دولتی یا بلدی به منظور انجام کاری از کارهای اداری یا قضایی ولو اینکه آن کار مربوط به شغل دریافت کننده مال نباشد. خواه به طور مستقیم آن مال را دریافت کند و یا به واسطه شخصی دیگر آن را بگیرد. فرق نمیکند که گیرنده مال توانایی انجام کاری را که برای آن رشوه گرفته، داشته باشد یا خیر و تفاوت نمی‌کند که کاری که برای راشی میبایست انجام شود، حق باشد برطبق قانون یانه (اسلاپور کریمی، ۱۳۸۷).

۲-۲- اختلاس

برداشتن اجناس شرکت برای استفاده شخصی را اختلاس می‌گویند. اشخاصی که توانایی تنظیم دوباره سرمایه و پنهان کردن این حقیقت که سرمایه مفقود شده است را دارند، متخلف هستند (سگراورز، ۲۰۱۳). اختلاس اموال عمومی، همزاد با تشکیل حکومت مطرح بوده و قدمتی به اندازه خود دولت ها دارد. اختلاس از جمله تعدیات کارمندان و کارکنان دولت و مؤسسات و شرکت های دولتی و یا وابسته به دولت و یا سایر مأموران به خدمات عمومی است که به اموال متعلق به دولت یا اشخاص دیگر، صورت می‌گیرد و همواره به عنوان تهدیدی جدی علیه دولت و ملت قلمداد می‌گردد. معیار تحقق جرم اختلاس تصاحب و برخورد مالکانه کردن با مال می‌باشد، می‌توان دایره این جرم را به اموال بانک‌های خصوصی، شرکتهای سهامی غیردولتی، احزاب، سندیکاها و نیز به اموال غیرمنقول تعمیم داد (رمضانی، ۱۳۷۹).

۳-۲- کلاهبرداری

کلاهبرداری نوع دیگری از فساد مالی است که اعضای یک شرکت از آن برای منافع شخصی سوء استفاده می‌کنند. این نوع از کلاهبرداری هم در بخش‌های عمومی و هم در بخش‌های اختصاصی دیده میشود (سگراورز، ۲۰۱۳). کلاهبرداری بردن مال غیر با توسل به وسایل متقلبانه است و به لحاظ تسلط بر مال غیر با سرقت و خیانت در امانت مشابه است، اما دارای خصوصیات ویژه‌ای است که آن را از جرایم مذکور جدا میکند. از جمله به کار بردن وسیله متقلبانه، اغفال مالباخته و تسلیم مال از طرف وی به کلاهبردار ویژگی خاص کلاهبرداری

۵) فساد مالی باعث می‌شود حقوق بعضی از سهامداران به نفع برخی از سهامداران دیگر ضایع شود (وظایف بازرس قانونی)؛

۶) فساد مالی باعث خواهد شد که برخی حقوق اجتماعی شهروندان را مورد تعرض قرار دهند (مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان).

بعد از مشخص شدن افشاگر و مطالعه قوانین مختلف، شناسایی مصادیق فساد مالی نیز اهمیت تر دارد، مصادیق فساد مالی که در قوانین کشور به آنها اشاره شده است شامل موارد زیر می‌باشد:

- ۱- کلاهبرداری ۲- تحصیل مال از طریق نامشروع ۳- رشوه
- ۴- اختلاس ۵- تبانی در معاملات دولتی ۶- اخذ پورسانت ۷-
- ۸- منظور داشتن نفعی برای خود یا دیگری ۹- تصدی بیش از یک شغل ۱۰- مداخله کارکنان دولت در معاملات دولتی ۱۱- عدم اعلام برخی جرایم مالی به مراجع ذی صلاح قضائی ۱۲- اظهارات از روی غرض و برخلاف حق ۱۳- تزیین اموال و وجوه دولتی ۱۴- تصرف غیر مجاز در اموال و وجوه دولتی ۱۵- جلوگیری از اجرای قانون ۱۶- خیانت در امانت ۱۷- جعل و تزویر ۱۸- اختلال در نظام اقتصادی کشور ۱۹- تخریب، معدوم نمودن و ربودن اسناد و مدارک ۲۰- قاچاق کالا و ارز ۲۱- عدم پرداخت بدهی دولت با وجود تمکن مالی ۲۲- فرار مالیاتی ۲۳- تخلفات اداری ۲۴- تخلفات غیر اداری و غیر جزایی ۲۵- گران خرید و مزاد خرید ۲۶- تخلفات ناشی از عدم رعایت قانون محاسبات عمومی، قانون برنامه و بودجه، و بودجه های سالانه ۲۷- پولشویی ۲۸- عدم اجرای قانون ۲۹- به ثبت رساندن شرکت های صوری ۳۰- اخذ وجه و یا مالی از ارباب رجوع به اعتبار داشتن موقعیت اداری ۳۱- تصویب پروژه های عمرانی جهت تامین منافع شخصی و یا گروهی و یا منطقه‌ای ۳۲- ثبت نکردن معاملاتی که ثبت آنها در دفاتر قانونی بنگاه اقتصادی، براساس مقررات، الزامی است یا ثبت غیر واقعی اطلاعات در دفاتر قانونی ۳۳- ارائه متقلبانه اسناد، صورت های مالی، اظهارنامه های مالی و مالیاتی به مراجع رسمی ذی ربط ۳۴- ثبت هزینه ها و دیون واهی، یا ثبت هزینه ها و دیون باشناسه های اشخاص غیر مرتبط یا غیر واقعی در دفاتر قانونی بنگاه ۳۵- ارائه نکردن اسناد حسابداری به مراجع قانونی یا امحاء آنها قبل از زمان پیش بینی شده در مقررات ۳۶- استفاده از تسهیلات بانکی و امتیازات دولتی در غیر محل مجاز مربوط ۳۷- استنکاف از پرداخت بدهی معوق مالیاتی یا عوارض قطعی قانونی در صورت تمکن مالی و نداشتن عذر موجه. از جمله شکل‌های اصلی فساد مالی، می‌توان به رشوه، اختلاس و کلاهبرداری اشاره نمود که در ادامه به تشریح آنها می‌پردازیم.

۴-۲- گزارشگری مالی متقلبانه

گزارشگری مالی متقلبانه در ادبیات مالی تحریف یا حذف عمدی مبالغ یا موارد افشاء از صورت‌های مالی برای فریب استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است که شامل بازی با اعداد مالی نیز می‌شوند. انگیزه یا فشار برای ارتکاب گزارشگری مالی متقلبانه ممکن است زمانی به وجود آید که مدیران اجرایی از منابع درون سازمان یا برون سازمان برای دستیابی به سود یا نتیجه مالی مورد انتظار (که شاید غیرواقع‌بینانه باشد) تحت فشار باشند، به ویژه زمانی که پیامدهای عدم دستیابی به اهداف مالی موردانتظار برای مدیران اجرایی چشمگیر باشد. به همین ترتیب، افراد ممکن است دارای انگیزه برای سوء استفاده از دارایی‌ها باشند، برای نمونه به این دلیل که زیاده خواه هستند.

گزارشگری مالی متقلبانه مستلزم تحریف عمدی، از جمله حذف مبالغ یا موارد افشا در صورت‌های مالی، به منظور فریب دادن استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است. این موضوع ممکن است ناشی از مدیریت سود نیز بشود. چنین مدیریت سودی ممکن است با انجام اقدامات جزئی یا تعدیلی نامناسب در برخی از مفروضات و قضاوت‌های مدیریتی مدیران ناشی شود. همان گونه که در استانداردهای حسابرسی ایران و بین‌المللی به آن اشاره شده است، گزارشگری مالی متقلبانه ممکن است از روش‌هایی به شرح زیر صورت پذیرد:

- ۱) دستکاری، سندسازی (از جمله جعل)، یا تغییر سوابق حسابداری، یا مستندات پشتوانه تهیه صورت‌های مالی یا
- ۲) ارائه نادرست یا حذف عمدی معاملات، سایر رویدادها یا سایر اطلاعات عمده در صورت‌های مالی یا
- ۳) به کارگیری نادرست استانداردهای حسابداری در رابطه با مبالغ، طبقه‌بندی، نحوه ارائه و افشا به صورت عمدی انجام می‌شود.

یکی از نقاط حساس در گزارشگری مالی متقلبانه که امکان دارد موارد اشاره شده تلویحاً در آن صورت پذیرد، ارائه اطلاعات مالی پیش‌بینی شده است. اگر گزارش اطلاعات مالی آتی (از جمله افزایش سرمایه و پیش‌بینی بودجه) بر اساس مفروضات ذهنی و برآوردی قابل دسترس تهیه نشود، نشان از این موضوع دارد که چه بسا تقلبی برنامه‌ریزی شده در آن شرکت رخ دهد که آثار آن به بازار سرمایه و ارزش بازاری سهام آن شرکت خواهد رسید. یا اگر شرکتی برای معرفی به بازار سرمایه درست قیمت‌گذاری نشود و تبعات مالی آتی آن درست اندازه‌گیری نشود، زیان‌هایی را گریبان گیر بازار سرمایه و سهام‌داران بالقوه می‌کند که این موارد نیز از مصادیق تقلب استاتانداردهای حسابرسی حسابرس را ملزم می‌کند که نسبت به عاری بودن صورت‌های مالی، به عنوان یک مجموعه واحد از تحریف بااهمیت ناشی از تقلب یا

است که در سایر جرایم وجود ندارد. به لحاظ اینکه جرم مذکور به روش‌های مختلف واقع می‌شود، تحولات اجتماعی در تغییر چهره‌های مختلف کلاهبرداری نقش مؤثر و مستقیم دارد و لازم است در بررسی این جرم به نکات مذکور توجه بیشتری شود تا هم حقوق متهمان حفظ شود و هم کلاهبرداران با اغفال مخاطبین خود اموال آنها را به یغما نبرند (آقایی قهی، ۱۳۹۶). به طور معمول، جرم کلاهبرداری از جرایم مرکب محسوب می‌شود و یکی از ابزارهای مهم برای ارتکاب آن، جعل اسناد عادی و رسمی همانند: شناسنامه، فاکتور خرید و فروش و کارت‌های هویتی نظیر کارت بازرگانی می‌باشد. در شرایط فعلی، ممکن است برخی افراد از شیوه‌های زیر برای ارتکاب جرم مورد بحث استفاده کنند:

الف) ارائه فاکتورهای صوری به بانک‌ها و موسسات اعتباری و مالی برای اخذ تسهیلات

ب) غیر واقعی جلوه دادن وضعیت مالی خود در قراردادهای منعقد با دستگاه‌های دولتی، مانند ارائه صورت‌های مالی غیر واقعی به بانک‌ها و موسسات اعتباری و سازمانهای دولتی مبنی بر برخورداری از وضعیت مالی مناسب برای دریافت تسهیلات از موسسات مذکور و یا انعقاد قرارداد دیگری با آن‌ها.

ج) ارائه صورتهای مالی غیر واقعی به مجامع عمومی شرکتها، مبنی بر بالا بودن میزان سودآوری فعالیت‌های شرکت و یا کاهش زیان شرکت و یا افزایش سود نسبت به سال‌های قبل برای دریافت پاداش (گزارشگری متقلبانه).

د) ترسیم شرایط و وضعیت غیر واقعی از فعالیت‌های خود، به لحاظ جنبه‌های مالی، فنی و اقتصادی برای دستگاه‌های دولتی قبل و در زمان انعقاد قرارداد با آنها. اعلام سود واهی در بورس اوراق بهادار، بر اساس صورتهای مالی غیر واقعی و فروش سهام به قیمت بالاتر از واقع و بدون توجیه اقتصادی.

ه) سوء استفاده از وجوه سپرده شده برای خرید سهام از سوی سرمایه‌گذاران به موسسات کارگزاری بورس، با توسل به وسایل و مانور متقلبانه از سوی کارگزاران.

و) تظاهر به داشتن تخصص و تجربه در موضوعی و انعقاد قرارداد و اخذ وجه و یا مالی از طرف دولتی، بدون این که مدعی در آن رابطه تجربه و یا تخصصی داشته باشد. ز) حضور یک شخص حقیقی در مناقصه‌ها و مزایده‌ها به اسم چند شرکت و فراهم سازی شرایط صوری آنها به لحاظ شرکت اشخاص مختلف در مناقصه و یا مزایده و برنده شدن.

مطالعات بیشتر در مورد عواملی که ممکن است قصد گزارش دهی تقلب تأثیر بگذارند، احساس می شود. حسابدارانی که تقلب را کشف میکنند میتوانند فعالیت های غیراخلاقی را به مجاری داخلی و خارجی گزارش کنند. مجاری داخلی شامل: هیئت مدیره، کمیته حسابرسی، یک کانال یا خط تلفن مدیریت یا شخص ناشناس است. در حالی که کانال خارجی شامل: رسانه ها، سازمان های حرفه ای یا نظارتی هستند (آلین، ۲۰۱۰). در این راستا آیین نامه های مختلفی به منظور گزارش دهی ارائه داده اند، که در ذیل به آن ها اشاره شده است.

انجمن حسابداران خبره (۲۰۱۲) نشان می دهد گزارش دهی تقلب سازمانی باید از مجاری داخلی صورت بپذیرد. اگر موضوع به صورت داخلی حل و فصل نشد، آنگاه اعضا باید از مجاری خارجی به گزارش دهی بپردازند. در سال ۲۰۰۲ در پاسخ به چندین رسوایی بزرگ در شرکت های حسابداری در آمریکا، شامل موارد مربوط به انرون و ورلدکام، قانون ساربینزاکسلی تصویب شد. قانون ساربینزاکسلی مکانیزمی ارائه میکند که از گزارش دهی کارمندان در سازمان و شرکتهای بزرگ حمایت و تشویق میکند. در واقع، هیات نظارت بر حسابداری شرکتهای سهامی عام، یک محصول جانبی قانون ساربینزاکسلی است. و همچنین قانون دادفرانک (۲۰۱۰)، گزارش دهی را به عنوان یک مکانیزم مهم در سازمان ها برجسته میکند. با توجه به اینکه حسابداران هم به اطلاعات مشتریان و هم اطلاعات محرمانه و مالی شرکت ها دسترسی دارند، ممکن است بیشتر در معرض مواجهه با تقلب های سازمانی باشند. این موضوع به ویژه در بخش خصوصی که رقابتی است بیشتر موضوعیت دارد.

مطابق ماده ۱۴ قانون ارتقاء سلامت اداری و مبارزه با فساد، بازرسان، کارشناسان رسمی، حسابرسان و حسابداران، ممیزین، ذی حساب ها، ناظرین وسایر اشخاصی که مسؤول ثبت یا رسیدگی به اسناد، دفاتر و فعالیت های اشخاص حقیقی و حقوقی در حیطه وظایف خود می باشند موظفند در صورت مشاهده هر گونه فساد موضوع مصادیق مذکور در قانون مذکور، مراتب را به مرجع نظارتی یا قضائی ذی صلاح گزارش نمایند.

مطابق ماده ۶۰۶ قانون مجازات اسلامی است، روسا یا مدیران و مسئولان سازمان ها و موسسات مذکور در ماده ۵۹۸ که از وقوع جرم ارتشاء و اختلاس، تصرف غیر قانونی، کلاهبرداری و یا جرایم موضوع مواد ۵۹۹ قانون مجازات اسلامی در سازمان یا موسسات تحت اداره یا نظارت خود مطلع شده باشند، می بایستی مراتب را حسب مورد به مراجع صلاحیت دار قضایی یا اداری اعلام نمایند.

اشتباه، اطمینان معقول یابد. با این تعریف می توانیم متوجه شویم که وظیفه حسابرس کشف اشتباه یا تقلب نیست. ولی اگر حسابرس در رسیدگی ها به تقلب یا اشتباه عمدی برخورد کرد، باید موضوع را با ارکان راهبری شرکت در جریان بگذارد. موضع تقلب زمانی حساس تر می شود که تقلب و سوءاستفاده مالی را مدیران اجرائی و ارکان راهبری مرتکب شوند و حسابرس نیز تا حدودی از آن مطلع شود. در این مواقع استانداردهای حسابرسی نیز حسابرس را ملزم می کند که یا از کار کناره گیری کند یا در زمانی که امکان کناره گیری از کار وجود ندارد به مقامات ذی ربط اطلاع دهد. زمانی که اطلاعات مالی، اعم از اطلاعات مالی جاری و اطلاعات مالی آتی، را حسابرس رسیدگی و ارزیابی کند، باید این اطلاعات با دقت و توجه به استانداردهای حسابرسی رسیدگی شود. اگر اطلاعات مالی پیش بینی شده با اعمال سوده های واهی، قراردادهای سودآور جعلی و دستکاری در اطلاعات برآوردی انجام شود و حسابرس نتواند آن موارد را کشف کند، استنباط می شود که از جایگاه حسابرس سوءاستفاده شده و حسابرس نتوانسته از این جایگاه محافظت کند. موضوعی که امروزه در بازار سرمایه ایران اتفاق افتاده (نظیر کنتور سازی) نشان از آن دارد که از موقعیت و جایگاه حسابرس سوءاستفاده شده است. شاید حسابرس قصد و نیت قبلی نداشته ولی اسباب سوءاستفاده از آن را شخص حسابرس فراهم آورده و این موضوع سبب بی اعتباری وی شده است (آقای قهی، ۱۳۹۶).

۵-۲- گزارش دهی فساد مالی

گزارش دهی در مورد فساد مالی به عنوان یکی از مهمترین مکانیزم های نظارتی در پیشگیری از به وجود آمدن رسوایی های مالی، مطرح شده است. با توجه به نقش مهم افشاگری کارمندان در ایفای کشف و اجتناب از تقلب، بهبود درک افراد از فرآیند گزارش تقلب و عواملی که بر افشاگری کارمندان اثرگذار است بسیار مهم است (رابینسون^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۲)، انجمن بررسی کنندگان خبره تقلب نشان داد که کارکنان سازمان ها سهم زیادی از موارد افشای تقلب را به خود اختصاص داده اند (آلین و همکاران، ۲۰۱۳). در سال های اخیر توجه زیادی به گزارش دهی تقلب در سازمان معطوف شده است. منظور از تقلب در واقع نوعی فساد مالی مانند رشوه است که موضوع مهم و اخلاقی و اقتصادی در سازمان است و می تواند مانعی برای رشد و توسعه سازمان باشد بنابراین ضروری به نظر میرسد که برای درک بهتر وضعیت تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی و اقدامات اصلاح طلبانه، به وسیله افشاگری تقلب بررسی شود (آلین و همکاران، ۲۰۱۳؛ مهاییکی و همکاران، ۲۰۰۸)، با توجه به اهمیت موضوع تقلب و گزارش دهی تقلب و تأثیر آن بر سازمان ها، نیاز به

۳- پیشینه پژوهش

تحقیقات معدودی در زمینه موضوع پژوهش حاضر در داخل و خارج کشور تاکنون صورت گرفته است، که به بررسی آنان پرداختیم.

علینقیان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی تحلیل عوامل مؤثر بر افشاگری در سازمان مورد مطالعه: بیمارستان الزهرا پرداختند. این پژوهش در نظر دارد تأثیر عوامل فردی و ماهیت خطا بر افشاگری را شناسایی و مورد بررسی قرار دهد. روش مورد استفاده به صورت ترکیب رویکرد کیفی و کمی است. در رویکرد کیفی، با به کارگیری تکنیک دلفی مؤلفه‌های مربوط به هر عامل شناسایی شدند. این تکنیک با نظر متخصصین طی چهار مرحله با ضریب هماهنگی ۰/۴۳۳ پایان یافت، سپس در رویکرد کمی براساس نتایج تکنیک دلفی پرسش‌نامه‌ای تهیه شد و روایی آن با استفاده از معیارهای CVI و CVR مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه نیز با محاسبه آلفای کرونباخ تأیید شد. بر این اساس پرسش‌نامه در جامعه مورد نظر توزیع و تعداد ۲۷۴ مورد توسط کادر درمانی و اداری بیمارستان تکمیل و براساس داده‌های گردآوری شده الگوی معادلات ساختاری مورد نظر برازش شد. نتایج برازش الگو نشان داد که نکویی برازش خوب است و مدل برازش شده انطباق خوبی با داده‌های تجربی دارد. در بررسی تأثیر دو عامل ماهیت خطای رخ داده و عوامل فردی، تأثیر عوامل مربوط به ماهیت خطا پذیرفته شد، اما تأثیر عوامل فردی مورد پذیرش قرار نگرفت و رابطه معنادار نبود.

خسروآبادی و بنی مهد (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان "پیش‌بینی بی‌اخلاقی و فساد مالی با توجه به اعتماد اجتماعی حسابرسان و تعیین رابطه آن با اعتماد اجتماعی پرداختند. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل حسابرسان شاغل در بخش دولتی و خصوصی حرفه حسابرسی است. نمونه پژوهش شامل ۳۲۰ نفر از حسابرسان شاغل در بخش دولتی و خصوصی می‌باشد که به صورت تصادفی انتخاب شده اند. ابزار گردآوری داده‌های تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه برای سنجش فساد مالی و اعتماد اجتماعی می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها نیز، از رگرسیون چند متغیره استفاده شد. یافته‌ها نشان داد رابطه مستقیمی میان اعتماد اجتماعی پایین و فساد مالی در میان حسابرسان شاغل در بخش خصوصی حرفه حسابرسی وجود دارد. نتایج تأیید می‌نماید که توسعه اخلاق، در حرفه حسابرسی مستلزم بهبود ارزش‌های اجتماعی از جمله اعتماد اجتماعی است.

صدری پور، مسلمی و طاهرشمس (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان "نقش حسابرسان در پیشگیری از تقلب و فساد در

گزارش‌های مالی" با استناد به منابع موجود، ابتدا به بیان مفاهیم و ادبیات مالی مربوط به موضوع فساد و انواع آن، تقلب، شامل تعریف، انواع و ... پرداخته و با ذکر نمونه‌های متعددی از صورت‌های مالی بعضی شرکت‌ها که حاوی اطلاعات غیرصحيح و مغایر با استانداردهای حسابداری تنظیم و منتشر شده و موجب خسارت‌های بعضاً جبران‌ناپذیری در سطح فرد، سازمان و حتی اجتماع داشته‌اند، تلاش دارد تا نقش حسابرسان را در پیشگیری از تقلب و فساد در گزارش‌ها و صورت‌های مالی متقبلانه از یک سو و از سوی دیگر انگیزه‌های انجام تقلب توسط مدیران و کارکنان شرکت‌ها (که البته از طریق اشخاص و مراجع برون سازمانی هدایت و راهبری شده‌اند)، راهکارهای عملیاتی و کاربردی جهت پیشگیری از بروز و همچنین راه حل‌های درمان و اصلاح این موضوعات را ارائه نماید.

فرار^{۱۴} و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر انتقام و انگیزه‌های مالی بر اهداف گزارش‌های تقلب مالیاتی پرداختند. داشتن انگیزه انتقام جویانه یکی از اهداف دستیابی به گزارش تقلب مالیاتی را به میزان قابل توجهی افزایش می‌دهد. داشتن پاداش مالی به طور چشمگیری اهداف گزارشگری در مورد کلاهبرداری مالیاتی را افزایش می‌دهد. یک اثر ضعیف از پاداش مالی بر انگیزه انتقام جویی وجود دارد. تعهد اخلاقی واسطه رابطه بین انتقام و مالیات است. گزارش کلاهبرداری بر ارائه پاداش مالی به افشاگر دعوت‌کننده با انگیزه انتقام جویی مؤثر است.

مونتنگرو^{۱۵} (۲۰۱۷) به بررسی دینداری و گزارشگری مالی شرکت‌ها در پرتغال بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد رابطه منفی و معناداری بین دینداری و مدیریت سود اقلام تعهدی وجود دارد و شرکت‌هایی که در نواحی با سطح بالاتری از دینداری قرار دارند، کمتر درگیر مدیریت سود می‌شوند. همچنین وی بیان می‌کند دینداری همراه با سایر روش‌های نظارت بیرونی می‌تواند سازوکاری برای کاهش رویه‌های حسابداری متهورانه باشد.

ماتیس، مانویو و بوناکی^{۱۶} (۲۰۱۲) در پژوهش خود با عنوان "حاکمیت شرکتی و فرایند گزارشگری مالی" به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر فرایند گزارشگری مالی پرداختند. تجزیه و تحلیل تجربی مورد توسعه قرار گرفت تا شاخص حاکمیت شرکتی برای شرکت‌هایی که در معاملات سهام بخارست فهرست شده بودند، بهبود یابد. در این تحقیق براساس تجزیه و تحلیل رگرسیون داده‌ها مورد آنالیز قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که سطح پایین افشای حاکمیت شرکتی و تعلق گزارشگر بیرونی به گزارش درست، به عنوان عامل مؤثر بر اقدامات افشای حاکمیت شرکتی شناخته می‌شود.

۴- روش پژوهش

در این مقاله به منظور گردآوری داده ها و تجزیه و تحلیل آن و تدوین روش تحقیق، از روش تحقیق کیفی استفاده کرده ایم به طور کلی روش موردنظر در این پژوهش روش پدیدارشناختی کلایزری می باشد. پدیدارشناسی به جنبشی فلسفی اطلاق می شود که هدف اصلی و اساسی آن بررسی، تحقیق و شناخت مستقیم و بدون واسطه پدیده هاست. پدیدارهایی که دربرگیرنده اعمال، افکار، خواست ها، اعتقادات و موضوعات است (کروسول^{۱۷}، ۲۰۱۳). به عبارت دیگر، پدیدارشناسی روش فلسفی است که براساس تجربه آگاهانه و مستقیم پدیدارها، استوار است. در پدیدارشناسی باید به ماهیت پدیده ها و خود آنها پی ببریم؛ بنابراین باید با پدیده ها برخوردی خالص و دست اول و رها از نظریات قبلی داشته باشیم و بکوشیم تا آنها را آنچنان که خود را به ما می نمایند بشناسیم و بیان کنیم (هیز و لینگارد^{۱۸}، ۲۰۰۳). مراحل اجرایی پژوهش بر مبنای مراحل کلی روش کلایزری^{۱۹} است. در این پژوهش با توجه به روش کیفی از تجربه زیسته مبتنی بر تحلیل داده ها بر اساس روش هفت مرحله ای کلایزری استفاده شده است:

- گام اول: مبتنی بر توصیف های دریافتی از تجربه زیسته نمونه ها در خصوص وضعیت اخلاق در حسابداری پروتکل هایی استخراج می شوند.
- گام دوم: مبتنی بر پروتکل های استخراجی جملات مهم شناسایی می شوند.
- گام سوم: مبتنی بر پروتکل های خوانش جملات مهم معانی حاصله برای استخراج مولفه ها فرموله می شوند.
- گام چهارم: مولفه های استخراج شده در تم های اصلی (موضوعات اصلی) خوشه بندی می شوند. (در این مرحله از روش دلفی استفاده خواهد شد).
- گام پنجم: خوشه های حاصله اعتبارسنجی می شوند.
- گام ششم: با تلفیق مولفه ها و خوشه ها، عوامل متعدد در فرایند گزارش دهی فساد مالی مدل سازی می شود.
- گام هفتم: از لحاظ نظری ساختار ذاتی مدل تبیین می شود. (عظیمی لولتی و همکاران، ۱۳۹۰).

در این مطالعه جهت گردآوری اطلاعات از مصاحبه بدون ساختار استفاده شده است. در این روش محقق با پرسیدن سوالات کلی شروع می کند و سوالات بعدی را بر مبنای پاسخ های مصاحبه شونده به تدریج می پرسد. در واقع مصاحبه ها ضبط شده است و در بعضی از موارد از روش های نوشتاری و یادداشت برداری برای ثبت حالات غیر کلامی شرکت کنندگان استفاده شده است (کریمی و نصر، ۱۳۹۱). همچنین جامعه آماری این پژوهش

شامل ۵ نفر از خبرگان حسابداری، حسابرسان و همچنین اساتیدی که سابقه مناسبی در زمینه حسابداری و حسابرسی دارند و مدرک آنان حداقل لیسانس می باشد، بهره گرفته شده است و به دلیل اینکه تعداد جامعه در نظر گرفته شده محدود می باشد همین تعداد به عنوان نمونه گیری این پژوهش در نظر گرفته شده است. علاوه بر این ابزار اندازه گیری در این مقاله، مصاحبه می باشد که با ۵ نفر از خبرگان حسابداری، حسابرسان و اساتید مربوط در این زمینه مصاحبه انجام شده است. در نهایت نیز با استفاده از روش دلفی به اعتبار یابی مدل به دست آمده از روش کیفی پرداخته شده است.

۵- نتایج پژوهش

کدگذاری به دوروش کدگذاری تفصیلی و کدگذاری باز امکان پذیر می باشد. در کدگذاری تفصیلی، داده ها کلمه به کلمه تحلیل می شوند و معنی بافت شده در کلمات با گروه هایی از کلمات کدگذاری می گردد. اما در کدگذاری باز، کدگذاری بر اساس نکات کلیدی به عنوان مبنای تحلیل داده های انتخاب شده است. در این شیوه نکات کلیدی به جای تک تک کلمات، شناسایی شده و احصاء مفاهیم از طریق آنها صورت می پذیرد. در این مقاله از کدگذاری باز که به صورت کدگذاری نکات کلیدی می باشد، استفاده شده است. هنگام تجزیه و تحلیل دقیق داده ها، مفاهیم از راه کدگذاری، به گونه مستقیم از رونوشت مصاحبه مشارکت کنندگان در پژوهش (کدهای زنده) یا با توجه به موارد مشترک کاربرد آنها، ایجاد شدند. رونوشت مصاحبه ها برای یافتن مقوله های اصلی، مقوله ها، ویژگی ها و ابعاد این مقولات به گونه منظم مورد بررسی قرار گرفتند. نخست پاسخ های ارایه شده به وسیله مصاحبه شوندهاگان به واحدهایی کوچکتر تجزیه شد، این کار پس از بررسی رونوشت مصاحبه ها در سطح جمله یا پارگراف انجام گرفت. سپس مفاهیم در چارچوب مقوله های بزرگ تر قرار گرفتند و پس از این مرحله سعی شد که مقوله ها نیز در چارچوب دسته های مفهومی بزرگتری طبقه بندی شوند. با توجه به اینکه کدهای باز فراوانی بدست آمد پس از هر مرحله، طبقه بندی و بررسی دوباره داده ها، مفاهیم تکراری حذف و مفاهیم مشابه در هم ادغام شدند.

این کار تا چندین مرتبه جهت رسیدن به اشباع منطقی برای مقوله های اصلی، مقوله ها و ویژگی های آنها به صورت تکراری انجام شد، حدود هر مقوله اصلی و مقوله ها در آغاز تجزیه و تحلیل به صورت قطعی تعیین نشد و این مقوله ها در سراسر تجزیه و تحلیل مورد تجدید نظر قرار گرفتند، کدگذاری باز هنگامی متوقف شد که:

الف- یک طبقه بندی معنادار پس از بررسی چند باره رونوشت مصاحبه ها بدست آمد
ب- خرده مقولات و ویژگی ها، تکراری شده بودند
پ- داده های مرتبط و جدیدی از رونوشت مصاحبه ها یافت نمیشد و اگر داده های جدیدی یافت می شد با طبقه بندی موجود منطبق نبود.

با توجه به تجزیه و تحلیل و کد گذاری مصاحبه های انجام شده، در جدول زیر مقوله ها و کدهای باز مربوط به هر مقوله آمده است. روند انتخاب مقوله اصلی به طور منظم و ارتباط دادن آن با سایر مقوله ها، اعتباربخشیدن به روابط و پرکردن جاهای خالی با مقولاتی که نیاز به اصلاح و گسترش بیشتر دارند، فعالیت هایی است که در مرحله کدگذاری انتخابی انجام می شود. همین که یک اندیشه مرکزی شکل گرفت مقوله های اصلی با جمله هایی تبیینی حاکی از ارتباط به آن وصل می شود. در این مرحله، پژوهشگر به تکوین نظریه ای درباره رابطه میان مقوله های به دست آمده در الگوی کدگذاری محوری می پردازد. این نظریه یک تبیین نظری از فرایندی است که مورد پژوهش قرار گرفته است. یکپارچه سازی و پالایش نظریه به تدریج و از نخستین گام های تحلیل روی می دهد و اغلب تا آخرین مراحل تهیه نوشته نهایی نیز ادامه می یابد. این سه مرحله لزوماً از یکدیگر مجزا نبوده و در فرآیند تحقیق به تکمیل یکدیگر یاری می رسانند. با این وجود، در یک نگاه کلی می توان این گونه بیان کرد که فرآیند تحلیل از کدگذاری باز آغاز شده و در حالت ایده ال به کدگذاری انتخابی ختم خواهد شد. رسیدن به کدگذاری انتخابی و تدوین نظریه برای تمامی پژوهش هایی که به این شیوه انجام می شوند ضروری و یا ممکن نیست و می توان کار را در مرحله ارائه مفاهیم و تجزیه و تحلیل آنها به پایان رساند. توجه به این نکته حائز اهمیت است که در طی عملیاتی کردن این سه مرحله، فرآیند تحلیل هرچه بیشتر از داده های تجربی دور شده و به سطح انتزاع نزدیک می شود.

در تحقیق حاضر مفاهیم به عنوان واحد تحلیل در سطوح متن کل مصاحبه، پاراگراف، عبارت و جملات مورد توجه قرار گرفتند و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در داخل خطوط یا پاراگراف ها تلاش شد تا کدهای باز استخراج شوند. بعد از این مرحله سعی شد که مفاهیم اولیه نیز در قالب دسته های بزرگ مفهومی طبقه بندی گردند در مرحله کدگذاری محوری، ابتدا مقوله اصلی تعیین شد سپس سایر مقوله ها در قالب خوشه بزرگ موجبات علی، راهبردها، عوامل زمینه ای، شرایط محیطی و پیامدها دسته بندی شدند.

در این مرحله، به هر یک از اجزاء، عنوان و برجستگی داده می شود. این عنوان، که اصطلاحاً به آن کد گفته می شود، باید گویای محتوای داده باشد، به طوری که محقق و خواننده، با مشاهده این عنوان و تیترا، تا حدود زیادی به مفهوم جملات پی ببرند. در اجرای این مرحله، عوامل موثر بر جایگاه اخلاق در فرایند گزارشدهی فساد مالی بر اساس رویکرد پدیدارشناختی جمع آوری شده در جدولی نوشته شدند و در دو مرحله، برای هر یک از آنها، عنوان مناسبی برگزیده شد. مرحله اول توسط خود محقق و مرحله دوم از سوی کارشناسان اصلاح گردید. حدود هر مقوله محوری و مقوله های دیگر اصلی در آغاز تجزیه و تحلیل به صورت قطعی تعیین نشد و این مقوله ها در سراسر تجزیه و تحلیل مورد تجدید نظر قرار گرفتند. کدگذاری باز و محوری هنگامی متوقف شد که:

الف) یک طبقه بندی معنادار پس از بررسی چندباره رونوشت مصاحبه ها حاصل شد
ب) خرده مقولات و ویژگی ها تکراری شده بودند
ج) اطلاعات مرتبط و جدیدی از رونوشت مصاحبه ها یافت نمی شد، حتی اگر اطلاعات جدیدی پیدا می شد با طبقه بندی موجود منطبق بود.

لذا در این مرحله نکات کلیدی استخراج شده در مرحله قبل را ذیل عناوین مشترک، مفهوم سازی می کنیم. نکته حائز اهمیت آنکه از میان نکات کلیدی استخراج شده از مصاحبه ها، ممکن است بسیاری از نکات همزمان در ذیل چند مفهوم مختلف طبقه بندی می شوند. سپس در ادامه نتایج حاصل از مرحله چهارم کلایزی گزارش شده است در این مرحله معانی فرموله شده در داخل دسته ها و شکل دادن مضامین (تم ها) در درون دسته های مختلف قرار می گیرد. مضامین در این مرحله، عبارات و جملات کوتاهی از معانی فرموله شده بود. مضامین توسط هر یک از نفراتی که مرحله چهارم را به انجام می رسانند، به طور جداگانه در دسته ها ایجاد شده و پس از آن به بحث گذاشته می شد. تکرار مضامین، یکی از شاخص های اعتبار است. برای تعیین اعتبار داده ها در این مرحله، یک نفر از افراد ذی صلاح مضامین به دست آمده را با اطلاعات تطبیق می داد. لذا در مرحله چهارم محقق مرحله سوم را برای هر یک از توضیحات شرکت کنندگان تکرار کرده و سپس مفاهیم فرموله شده را به درون دسته بندی های خاص موضوعی مرتب نمود. پس از انجام مرحله چهارم کلایزی، کار وارد مرحله پنجم شده و در این مرحله پژوهشگر مفاهیم کلیدی اطلاعات را انتخاب نموده و به صورت خلاصه ای روایت وار می نماید و در قالب عنوان مفهوم زیر مجموعه گزارش می کند. سپس در مرحله ششم کلایزی، پژوهشگر با خلاصه

در پژوهش رجوع کرد. برای این کار به دلیل ملاحظات اخلاقی و عدم داشتن نام شرکت کنندگان، پژوهشگر با افراد مشابه با نمونه های مورد پژوهش مصاحبه مجددی به عمل آورد و آنها یافته ها را مورد تأیید قرار دادند که مرحله هفتم کلایزی در قالب تکرار مصاحبه می باشد که نتایج مشابهی بدست آمده است.

کردن توصیف کلی به یک ساختار واقعی و ضروری در قالب عنوان مقوله ظهور یافته گزارش می کند. مرحله هفتم کلایزی عبارت است از؛ بازگشت به منظور تعیین اعتبار. نتایج برای شرکت کنندگان شرح داده شد و از آن ها خواسته شد تا نظرات و واکنش های خود را راجع به نتایج ارائه دهند. در مرحله هفتم کلایزی محقق جهت موثق نمودن یافته ها به شرکت کنندگان

جدول ۱: مقوله بندی مصاحبه اول

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل فردی	عدم گرایش به اجرای قانون
	میزان آشنایی با قوانین
	اعتقادات شخصی و مذهبی فرد
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	داشتن بازخورد در صورت وجود ارتباط شخصی
	تاثیرپذیری از قوانین
	نیت کارفرما نسبت به فرار مالیاتی
	نسبت دادن نادرست به افراد گزارش دهنده
عوامل رفتاری	استفاده از کارهای خلاف قانون
	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	حق و حقوق سهامداران
	آسیب رسانی به جامعه
عنوان مقوله ظهور یافته	تاثیر رعایت قوانین و مقررات بر اعتماد
	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	دستگاه های نظارتی
عوامل ساختاری	عدم داشتن اسناد معتبر برای اثبات تخلف
	مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات
	تخلفات اداری در خارج سازمان
	پیگیری دستگاه های مرتبط برای رسیدگی به گزارشات
	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عنوان مقوله ظهور یافته	استفاده از ابزارهای مختلف برای کتمان گزارش دهنده
	وجود واسطه ها
	عدم شفافیت
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	وجدان کاری
	سوء استفاده از اطلاعات دیگران
	عدم تعهد نسبت به فرهنگ و شرایط جامعه

جدول ۲: مقوله بندی مصاحبه دوم

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل فردی	عدم گرایش به اجرای قانون
	نگرش شخصی
	اعتقادات شخصی و مذهبی فرد
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه

عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
داشتن بازخورد در صورت وجود ارتباط شخصی	عوامل رفتاری
تاثیرپذیری از قوانین	
نیت فرد گزارش دهنده	
منفعت شخصی افراد	
نسبت دادن نادرست به افراد گزارش دهنده	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
قانون مداری و جامعیت آن	عوامل حقوقی
عدم داشتن اسناد معتبر برای اثبات تخلف	
تخلفات	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
وجود دستگاه های نظارتی	عوامل ساختاری
آگاهی سازی	
مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات	
توجه به افراد مودی	
فرآیندهای سازمانی	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
استفاده از ابزارهای مختلف برای کتمان گزارش دهنده	عوامل محیطی
فرهنگ سازی	
عملکرد حسابرس	
وجود واسطه ها	
عدم شفافیت	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
وجدان کاری	عوامل اخلاقی
تمایل به گزارش حقیقت	
سوء استفاده از اطلاعات دیگران	

جدول ۳: مقوله بندی مصاحبه سوم

عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
اعتقادات شخصی و مذهبی فرد	عوامل فردی
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
نیت فرد گزارش دهنده	عوامل رفتاری
منفعت شخصی افراد	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
قانون مداری و جامعیت آن	عوامل حقوقی
در نظر گرفتن جرم	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات	عوامل ساختاری
توجه به افراد مودی	
سیستم تشویق دهی	
عنوان مفهوم زیر مجموعه	عنوان مقوله ظهور یافته
فرهنگ سازی	عوامل محیطی

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	نتیجه و عملکرد
	در نظر گرفتن اعتبار
	عدم شفافیت
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل اخلاقی	در نظر گرفتن مسائل اخلاقی
	سوء استفاده از اطلاعات دیگران
	تمایل به گزارش حقیقت

جدول ۴: مقوله بندی مصاحبه چهارم

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل فردی	اعتقادات شخصی و مذهبی فرد
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل رفتاری	منفعت شخصی افراد
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل حقوقی	قانون مداری و جامعیت آن
	تخلفات
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل ساختاری	مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل محیطی	روند سیستمی فعالیت ها
	نتیجه و عملکرد
	مشغله کاری
	فرآیندهای سیاسی
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل اخلاقی	وجدان کاری
	سوء استفاده از اطلاعات دیگران
	وظیفه مداری
	در نظر گرفتن مسائل اخلاقی
	تمایل به گزارش حقیقت

جدول ۵: مقوله بندی مصاحبه پنجم

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل فردی	اعتقادات شخصی و مذهبی فرد
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل رفتاری	منفعت شخصی افراد
	استفاده از کارهای خلاف قانون
عنوان مقوله ظهور یافته	ارتباطات افراد
	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل حقوقی	مصارف غیر قانونی بودجه
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل ساختاری	استخدام افراد خاص

عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
	مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل محیطی	روند سیستمی فعالیت ها
	نتیجه و عملکرد
	مشغله کاری
	عدم شفافیت
عنوان مقوله ظهور یافته	عنوان مفهوم زیر مجموعه
عوامل اخلاقی	وجدان کاری
	در نظر گرفتن مسائل اخلاقی
	وظیفه مداری
	سوء استفاده از اطلاعات دیگران

با توجه به اینکه مرحله چهارم روش کلایزی شامل روش دلفی می باشد، لذا پرسشنامه ای مبنی بر روش دلفی در بین بخشی از متخصصان توزیع شده است که نتایج آن در ادامه گزارش شده است. در واقع ما در این بخش با استفاده از روش دلفی به اعتبار یابی مدل به دست آمده از روش کیفی پرداخته ایم.

جدول ۶: نتایج حاصل از روش دلفی

شاخص ها	مولفه ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه
عوامل فردی	عدم گرایش به اجرای قانون	4.4000	.69921	38.95
	شرایط مالی فرد و جامعه	3.1000	1.72884	26.05
	میزان آشنایی با قوانین	4.1000	.73786	32.75
	نگرش شخصی	3.9000	.87560	27.50
	اعتقادات شخصی و مذهبی فرد	4.5000	.70711	42.15
عوامل رفتاری	داشتن بازخورد در صورت وجود ارتباط شخصی	4.4000	.69921	39.50
	تأثیرپذیری از قوانین	3.7000	1.05935	26.90
	منفعت شخصی افراد	3.8000	1.03280	27.80
	نیت فرد گزارش دهنده	3.9000	.87560	28.45
	عدم تعهد نسبت به فرهنگ و شرایط جامعه	3.9000	.73786	28.15
	نیت کارفرما نسبت به فرار مالیاتی	4.2000	.78881	33.55
	ارتباطات افراد	4.2000	.63246	35.35
	سوء استفاده از قدرت مالی	3.9000	.73786	27.05
	درگیر نمودن احساسات افراد	4.1000	.87560	32.70
	استفاده از کارهای خلاف قانون	4.0000	.81650	30.25
عوامل حقوقی	حق و حقوق سهامداران	4.1000	.99443	35.00
	قانون مداری و جامعیت آن	4.2000	.78881	35.80
	عدم داشتن اسناد معتبر برای اثبات تخلف	4.3000	.82327	36.95
	در نظر گرفتن جرم	3.8000	1.22927	30.15
	مصارف غیر قانونی بودجه	4.1000	.73786	31.75
	استفاده از ابزارهای مختلف برای کتمان گزارش دهنده	3.7000	.67495	24.20
	تخلفات	3.6000	.84327	23.40
	آسیب رسانی به جامعه	3.9000	.56765	28.05
	تأثیر رعایت قوانین و مقررات بر اعتماد	3.9000	.87560	28.25

شاخص ها	مولفه ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه
عوامل ساختاری	وجود دستگاه های نظارتی	4.1000	.73786	31.85
	سیستم تشویق دهی	3.8000	.63246	26.70
	نقش مامورین در بهبود اقتصادی	4.5000	.70711	42.25
	آگاهی سازی	4.5000	.70711	40.30
	توجه به افراد مودی	4.3000	.67495	36.50
	حمایت دستگاه های ذیربط	4.5000	.70711	41.20
	موقعیت اجتماعی	4.1000	.87560	32.40
	عدم دسترسی به اطلاعات	3.9000	.99443	27.90
	روند گزارش دهی	4.0000	.81650	29.80
	بورور کراسی	4.2000	.63246	34.50
	روابط سازمانی	4.1000	.56765	32.75
	تفاوت نگرش افراد	4.3000	.67495	36.20
	فرآیندهای سازمانی	4.2000	.78881	35.60
	عدم داشتن اسناد معتبر برای اثبات تخلف	4.3000	.67495	35.20
	مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات	4.0000	.94281	30.45
	عوامل محیطی	تخلفات اداری در خارج سازمان	4.4000	.51640
پیگیری دستگاه های مرتبط برای رسیدگی به گزارشات		4.1000	.73786	32.00
استفاده از ابزارهای مختلف برای کتمان گزارش دهنده		4.2000	.63246	33.35
وجود قدرت های خارجی		4.2000	.78881	34.20
تاثیری پذیری از تخلفات		3.9000	.87560	28.95
وجود واسطه ها		4.7000	.67495	47.35
روند سیستمی فعالیت ها		4.3000	.82327	36.25
مشغله کاری		3.9000	.99443	28.55
فرآیندهای سیاسی		3.9000	.73786	27.05
مشکلات و تهدیدات پیش رو		3.4000	.69921	16.60
فرهنگ سازی		3.8000	1.03280	26.30
در نظر گرفتن مسائل اقتصادی		3.8000	.78881	25.55
مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات		4.0000	.94281	30.35
طولانی بودن فرآیند سازمان		3.8000	.78881	25.60
شرایط کاری و جامعه		3.6000	1.17379	23.85
در نظر گرفتن اعتبار		4.0000	.94281	30.45
عوامل اخلاقی	عدم شفافیت	3.7000	.82327	22.70
	وجدان کاری	4.0000	1.05409	31.00
	سوء استفاده از اطلاعات دیگران	4.4000	.84327	37.95
	وظیفه مداری	4.3000	.82327	36.60
	در نظر گرفتن مسائل اخلاقی	3.8000	.91894	27.05
	تمایل به گزارش حقیقت	3.8000	.91894	27.05
عدم تعهد نسبت به فرهنگ و شرایط جامعه	3.6000	.84327	21.50	

است میانگین کلیه مولفه های به دست آمده دارای میانگین بالاتر از ۳ می باشد و با توجه به نتایج حاصل از آزمون فریدمن می توان گفت که اعتقادات شخصی و مذهبی فرد به علت داشتن

در این قسمت می توان بر اساس مقادیر میانگین رتبه، مهمترین مولفه های کلیدی گزارش دهی فساد مالی مورد سنجش و اولویت بندی قرار داد. همانگونه که در جدول ۱۶ نشان داده شده

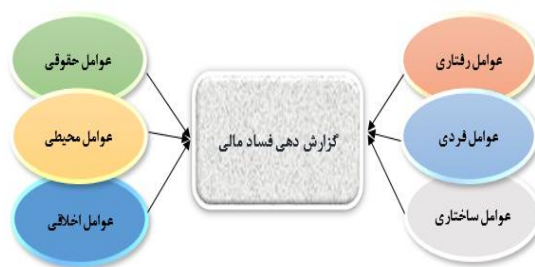
تمایلی به اختفای فعالیت اقتصادی نداشته و از طرفی در آمد حاصل از آن را به طور کامل افشا کند، به عنوان افشاگر مالی شناخته می شود. مشخص شدن مجرمین و مفسدین مالی به عنوان هدف اصلی افشاگری است، هدف دیگر افشاگری مبارزه با فساد و افشای موردی فساد است. قانونی شدن افشاگری به معنای ساختار یافتن «گزارشگری تخلف» یا «سوت زنی» است که در چهارچوبی مشخص، فرد افشاگر نه تنها مجازات نخواهد شد بلکه بخاطر افشای درست و دقیق فساد، پاداش نیز دریافت می کند. البته در این حالت افشاگری به معنای غلط و امروزی آن رخ نخواهد داد. افشاگر، وجود فساد را به مراجع ذی صلاح گزارش می کند و در صورت تایید فساد پاداش خواهد گرفت. گزارشگری تخلف در بسیاری از کشورهای جهان تجربه شده است. فساد مالی هر گونه اعمال قانونی یا غیر قانونی که به ازاء آن وجه نقدی یا غیر نقدی دریافت شود، از مصادیق فساد مالی است. مصادیقی که در قوانین کشور و با توجه به نتایج پژوهش که می توان به آنها اشاره نمود شامل موارد زیر می باشد: کلاهبرداری، دو دفتره بودن، رشوه، اختلاس، تبانی در معاملات دولتی، منظور داشتن نفعی برای خود، عدم اعلام برخی جرایم مالی به مراجع ذی صلاح قضائی، اظهارات از روی غرض و برخلاف، خیانت در امانت، فرار مالیاتی، تخلفات اداری، پولشویی، به ثبت رساندن شرکت های صوری، ثبت نکردن معاملاتی که ثبت آنها در دفاتر قانونی بنگاه اقتصادی، براساس مقررات، الزامی است یا ثبت غیر واقعی اطلاعات در دفاتر قانونی، ارائه متقلبانه اسناد، صورت های مالی، اظهارنامه های مالی و مالیاتی به مراجع رسمی ذی ربط، ثبت هزینه ها و ودیون واهی، یا ثبت هزینه ها و ودیون با شناسه های اشخاص غیر مرتبط یا غیر واقعی در دفاتر قانونی بنگاه، ارائه نکردن اسناد حسابداری به مراجع قانونی یا امحاء آنها قبل از زمان پیش بینی شده در مقررات.

فرآیند تصمیم گیری برای گزارش دهی برطبق قوانین و مقررات موجود انجام می شود. چنانچه در طی فرآیند تصمیم گیری برای گزارش دهی فرد به اصول اخلاقی پایبند نباشد، براحتی می تواند منافعش را هنگامی که به خطر می افتد به نفع خودش تصمیم گیری کند. تمایل برخی افراد به گزارش دهی فساد در صورت های مالی می تواند دلایل مختلفی داشته باشد اما یکی از مهمترین و اصلی ترین آن وجدان کاری و تعهد کاری است. در صورتی که فرد ارائه دهنده گزارش دارای وجدان کاری مناسب بوده و فردی متعهد باشد، او می تواند نسبت به ارائه گزارش فساد صداقت کافی داشته و وظایف خود را جهت گزارش دهی به طور کامل و درست انجام دهد. از طرفی چنانچه فرد گزارش دهنده اگر اخلاق مدار باشد عامل های مربوط به فساد

سطح میانگین رتبه بالاتر به عنوان مهمترین مولفه می باشد. با توجه به اینکه روش مقاله حاضر از رویکرد پدیدار شناختی می باشد، لذا معیار پایانی فرآیند گردآوری و تجزیه و تحلیل داده ها در روش، بر اساس نظرات افراد مصاحبه می باشد. با توجه به نتایج حاصل از کدگذاری می توان گفت که مقاله حاضر دارای ۶ مقوله اصلی موثر بر ارائه مدل در فرآیند گزارشدهی فساد مالی بر اساس رویکرد پدیدارشناختی می باشد. که از طریق کدگذاری در مصاحبات در مقاله حاضر حاصل شده است. این مقوله ها عبارتند از:

- ✓ عوامل فردی
- ✓ عوامل رفتاری
- ✓ عوامل حقوقی
- ✓ عوامل ساختاری
- ✓ عوامل محیطی
- ✓ عوامل اخلاقی

لذا با توجه به نتایج حاصل از مصاحبه ها بر اساس روش کلایزری و اعتبار یابی آن با روش دلفی، مدل نهایی به صورت زیر می باشد:

شکل ۱: مدل نظری پژوهش

۶- نتیجه گیری و پیشنهادها

فساد مالی پدیده ای منحصر به فرد و یک معضل ساختاری اقتصادی و گاهی یک مسئله فرهنگی و اخلاقی تلقی می شود که در شرایط گوناگون، نتایج مختلفی را از خود نشان می دهد؛ دامنه فساد مالی از یک عمل فردی پرداخت رشوه تا یک سوء عمل فراگیر و عمومی که تمامی ارکان نظام اقتصادی را در بر می گیرد، گسترده است. با توجه به عواقب ناشی از فساد مالی، توجه به اصول اخلاق حسابداری می تواند به عنوان یک عامل مهم در پیشگیری از تقلب و فساد مالی عمل کند. پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل در چارچوب گزارش دهی فساد مالی بر اساس رویکرد پدیدارشناختی انجام شده است. به طور کلی فساد مالی در طی فرآیند گزارش دهی یک امر بدیعی می باشد. چنانچه مؤدی فعالیت های اقتصادی را به صورت شفاف گزارش داده و

حسابرسان شاغل در بخش خصوصی حرفه حسابرسی وجود دارد. علینقیان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود به بررسی عوامل مؤثر بر افشاگری در سازمان مورد مطالعه: بیمارستان الزهرا پرداختند. این پژوهش تأثیر عوامل فردی و ماهیت خطا بر افشاگری را شناسایی و مورد بررسی قرار داده که نتایج برآزش الگو نشان داد که نکویی برآزش خوب است و مدل برآزش شده انطباق خوبی با داده‌های تجربی دارد. در بررسی تأثیر دو عامل ماهیت خطای رخ داده و عوامل فردی، تأثیر عوامل مربوط به ماهیت خطا پذیرفته شد، اما تأثیر عوامل فردی مورد پذیرش قرار نگرفت و رابطه معنادار نبود. مونتنگرو (۲۰۱۷) با بررسی دینداری و گزارشگری مالی شرکت‌ها در پرتغال بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸ نشان داد رابطه منفی و معناداری بین دینداری و مدیریت سود اقلام تعهدی وجود دارد و شرکت‌هایی که در نواحی با سطح بالاتری از دینداری قرار دارند، کمتر درگیر مدیریت سود می‌شوند. ماتیس، مانویئو و بوناکی (۲۰۱۲) با بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر فرایند گزارشگری مالی نشان داد که سطح پایین افشای حاکمیت شرکتی و تعلق گزارشگر بیرونی به گزارش درست، به عنوان عامل مؤثر بر اقدامات افشای حاکمیت شرکتی شناخته می‌شود. فرار و همکاران (۲۰۱۸) با بررسی تأثیر انتقام و انگیزه‌های مالی بر اهداف گزارش‌های تقلب مالیاتی نشان دادند که داشتن انگیزه انتقام جویانه یکی از اهداف دستیابی به گزارش تقلب مالیاتی را به میزان قابل توجهی افزایش می‌دهد. داشتن پاداش مالی به طور چشمگیری اهداف گزارشگری در مورد کلاهبرداری مالیاتی را افزایش می‌دهد. یک اثر ضعیف از پاداش مالی بر انگیزه انتقام جویی وجود دارد. تعهد اخلاقی واسطه رابطه بین انتقام و مالیات است. گزارش کلاهبرداری بر ارائه پاداش مالی به افشاگر دعوت کننده با انگیزه انتقام جویی مؤثر است. در این راستا با توجه به اینکه نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل مختلفی بر گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار می‌باشند، این عوامل دارای ابعاد مختلفی همچون، عوامل فردی، عوامل رفتاری، عوامل ساختاری، عوامل حقوقی، عوامل محیطی و عوامل اخلاقی می‌باشد. عامل اخلاقی از مهمترین عوامل تأثیرگذار در گزارش دهی فساد مالی می‌باشد که می‌تواند فرد گزارش دهنده را نسبت به گزارش حسابرسی ترغیب و تشویق نماید. لذا می‌توان گفت میزان اعتقادات فرد به خدا و داشتن دین و مذهب می‌تواند یک عامل تأثیرگذار بر روند گزارش دهی فساد مالی باشد از طرفی عوامل اقتصادی همچون وجود رشوه و پاداش‌های غیرقانونی می‌تواند بر میزان تمایل فرد به گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار باشد، همچنین از مهمترین موارد اشاره شده و تأثیرگذار بر تمایل فرد برای گزارش دهی فساد مالی، میزان مشکلات و دردسرهای موجود در روند

را می‌تواند پوشش می‌دهد. افرادی که از لحاظ مذهبی و به لحاظ خانوادگی مذهبی هستند قطعاً دارای اعتقادات قوی‌تر هستند، لذا دارای مسئولیت حس مسئولیت و تعهد بیشتری نسبت به جامعه هستند و قطعاً مؤثر هستند. به عبارت دیگر در نظر گرفتن مسائل اخلاقی به عنوان یک عامل مهم و تأثیرگذار در تمایل مردم به گزارش دهی می‌باشد. از طرفی منشور اخلاقی سازمان مالیاتی به عنوان یک عامل مهم در تمایل به افراد به گزارش دهی می‌باشد. چنانچه فرد به ارزش‌ها پایبند باشند؛ این امر می‌تواند در نوع گزارش دهی فرد تأثیرگذار باشد. از طرفی وجود قانون به عنوان یک عامل مؤثر در گزارش دهی فرد می‌باشد به عنوان نمونه قانون ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد از دیگر قوانینی است که حسابداران و حسابرسان را ملزم به گزارش دهی مصادیق فساد مالی کرده است. عدم تضییع حقوق مؤدیان و عدم تضییع حقوق دولت و برای جلوگیری از فرار مالیاتی و وصول ساده‌ی مالیات از جمله عواملی است که در طی گزارش دهی می‌بایست بدان توجه نمود. از طرفی نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که جهت گزارش دهی، مجموعه‌ی حراست دادستانی، قوه‌ی قضائیه و سازمان بازرسی بهترین گزینه برای گزارش دهی هستند. به طور کلی می‌توان گفت در چارچوب گزارش دهی فساد مالی به عوامل مختلف فردی، رفتاری، اخلاقی، محیطی، ساختاری، حقوقی و محیطی می‌بایست توجه شود. چرا که عوامل فردی، از طریق تحت تأثیر قرار دادن ویژگی‌های فرد حسابرس و حسابرسان بر روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار می‌باشد. عوامل رفتاری، از طریق تغییر رفتار حسابرس برای روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار می‌باشد. عوامل اخلاقی از طریق تأثیرگذاری بر ویژگی‌های اخلاقی فرد گزارش دهنده بر روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار می‌باشد. عوامل محیطی با استفاده از قدرت‌های خارجی، وجود واسطه‌ها، روند سیستمی فعالیت‌ها می‌تواند بر روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار باشد. همچنین عوامل حقوقی با توجه به حق و حقوق سهامداران، قانون مداری و جامعیت آن، استفاده از ابزارهای مختلف برای کتمان گزارش دهنده، تأثیر رعایت قوانین و مقررات بر اعتماد و ... بر روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار باشد و در نهایت عوامل ساختاری از طریق آگاهی‌سازی افراد گزارش دهنده، وجود دستگاه‌های نظارتی و حمایتی می‌تواند بر روند گزارش دهی فساد مالی تأثیرگذار باشد.

در راستای مطالعات پیشین خسروآبادی و بنی‌مهد (۱۳۹۴) در پژوهش خود با شناسایی میزان فساد مالی در میان حسابرسان و تعیین رابطه آن با اعتماد اجتماعی نشان دادند که رابطه مستقیمی میان اعتماد اجتماعی پایین و فساد مالی در میان

- گزارش دهی می باشد، که ممکن است تمایل فرد جهت گزارش را تحت تاثیر قرار دهد، لذا می توان به طور کلی نتیجه گیری کرد که عوامل مختلفی می تواند که در گزارش دهی فساد مالی تاثیرگذار باشد که توجه به این عوامل می تواند بر داشتن اقتصاد سالم اهمیت داشته باشد. لذا می توان گفت که نتایج حاصل از پژوهش با مطالعه خسروآبادی و بنی مهد، علینقیان و همکاران، مونتنگرو و ماتیس، مانویئو و بوناکی، فرار و همکاران همسو می باشد.
- بر اساس یافته های پژوهش، نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل فردی به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود ویژگی های فردی لازم جهت گزارش دهی فساد مالی به حسابرسان و حسابداران معرفی و آموزش داده شود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل رفتار به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود به منظور تمایل بیشتر افراد به گزارش دهی به حمایت و تشویق اعلام کنندگان فساد مالی پرداخته شود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل حقوقی به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود قوانینی جهت حمایت از گزارش دهندگان توسط دستگاه های ذیربط مصوب شود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل ساختار به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود مشکلات ناشی گزارش دهی تخلفات تا حد امکان برطرف شود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل محیطی به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود جهت افزایش ترغیب افراد به گزارش دهی طولانی بودن فرآیند سازمان تا حد امکان برطرف شود. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که عوامل اخلاقی به عنوان عامل موثر در تبیین چارچوب گزارش دهی فساد مالی می باشد، لذا پیشنهاد می شود با برگزاری دوره های آموزشی مناسب برای حسابداران و حسابرسان در خصوص گزارش دهی فساد مالی، در راستای بهبود اصول اخلاقی گام برداشته شود.
- فهرست منابع**
- * احمدپور، احمد، هادیان، سید امین (۱۳۹۴). بررسی تغییرات مربوط بودن اطلاعات حسابداری. فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۲ (۱)، ۲۰-۱.
- * اسلامپورکریمی، عسکر (۱۳۸۷). رشوه، پدیده شوم اجتماعی. مجله علمی خبری مبلغان. شماره ۱۰۹، ص ۷۷.
- * آقای قهی، علیرضا (۱۳۹۶). ابعاد فساد مالی از نوع گزارشگری مالی متقلبان. حسابدار. شماره ۳۰۸.
- * خسروآبادی، طاهره، بنی مهد، بهمن (۱۳۹۴). پیش بینی اخلاقی و فساد مالی با توجه به اعتماد اجتماعی در حرفه حسابرسی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال دهم، شماره ۴، صص. ۴۵-۵۳.
- * خواجهی، شکرالله، نجفی، زهرا (۱۳۹۴). آزمون محدودیت های حاکم بر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری: شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۲ (۴)، ۴۴۰-۴۲۱.
- * دوانی، غلامحسین (۱۳۸۳). مانیفست در عرصه حسابداری. دو ماهنامه حسابرس، پیاپی ۲۷.
- * رشیدی، احمدرضا، رئیسی، لیلا (۱۳۹۶). بررسی آثار و پیامدهای فساد مالی بر حقوق بشر. فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق). دوره ۱۱. شماره ۴. صص ۲۵۴-۲۳۷.
- * رضائی، احمد (۱۳۷۹)، ارکان جرم اختلاس. نامه مفید، شماره ۲۴، زمستان.
- * سازمان حسابرسی (۱۳۸۵). آئین رفتار حرفه ای. چاپ ششم. انتشارات سازمان حسابرسی، صص. ۱-۳۲.
- * سعیدی، محمودرضا، جعفرپور، یونس (۱۳۹۲). نقش اخلاق حسابداری در پیشگیری از تقلب و فساد مالی در سازمان. کنفرانس حسابداری و مدیریت. شیراز، موسسه بین المللی آموزشی و پژوهشی خوارزمی صفاشهر.
- * صدری پور، محمد؛ آذر مسلمی و حسن طاهر شمس، (۱۳۹۳). نقش حسابرسان در پیشگیری از تقلب و فساد در گزارش های مالی. سومین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت.
- * عظیمی لولتی، حمیده، طاهره اشک تراب، معصومه باقری نسامی و باقرزاده لداری، رحیم، (۱۳۹۰). تجربه ارتباط حرفه ای پرستاران شاغل در بیمارستان های آموزشی: یک پژوهش پدیدارشناسی، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دوره ۲۱، شماره ۸۵، صص. ۱۰۸-۱۲۵.
- * علینقیان، نسرین، علی نصراصفهانی و علی صفری، (۱۳۹۶). «تحلیل عوامل مؤثر بر افشاگری در سازمان مورد مطالعه: بیمارستان الزهرا»، پژوهش های مدیریت در ایران، دوره بیست و یکم، شماره دوم، صص ۶۹-۸۸.
- * قاسمی، محسن (۱۳۹۰). دانستنی های حسابداری قانونی: افشاگران نامدار تقلب. حسابدار، شماره ۲۴۰، صص ۴۴-۴۷.
- * کاظم پور، احسان (۱۳۹۲)، عوامل موثر بر حساسیت اخلاقی حسابرسان و رابطه سطح مهارت آن ها با حساسیت و قضاوت

- * Ho, Y.H. (2007). Undergraduate accounting students' perception of accounting ethics: A cross-cultural comparative study, for the degree of doctor of philosophy. The faculty of the graduate school of the University of Minnesota
- * Marwah, Y. & Anim, W. (2015). Analysis of Effect of Ethics Education and Love of Money Perception of Accounting Students in the Preparation of Financial Statements. *Journal of Education and Vocational Research*, 6(1).12-1.
- * Matiş, D., Mănoiu, S., Bonaci, C. (2012). CORPORATE GOVERNANCE AND THE FINANCIAL REPORTING PROCESS, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 14(2), p.415-426.
- * McKinley, A. (2008). THE DRIVERS AND PERFORMANCE OF CORPORATE ENVIRONMENTAL AND SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE CANADIAN MINING INDUSTRY master thesis Geography Department and Center for Environment University of Toronto
- * Montenegro, T. M. (2017). Religiosity and corporate financial reporting: evidence from a European country. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 14(1).40-48.
- * Robson, L. S., Stephenson, C. M., Schulte, P. A., Amick III, B. C., Irvin, E. L., Eggerth, D. E., ... & Peters, R. H. (2012). A systematic review of the effectiveness of occupational health and safety training. *Scandinavian journal of work, environment & health*, 193-208.
- * Segraves, Julie (2013), www.ehow.com/info_8491730_types-business-corruption.html, Accessed on.
- اخلاقی، رساله دکتری رشته حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- * کریمی، صدیقه، نصر، احمدرضا (۱۳۹۱). روش های تجزیه و تحلیل داده های مصاحبه. *مجله پژوهش، سال چهارم، شماره اول، ص ۷۶-۹۴.*
- * کیانی منش، کامران (۱۳۸۶). تاملی بر موضوع فساد اداری. سایت وزارت ارتباطات و فناوری. <http://www.ict.gov.ir/article-fa-36.html>.
- * کریمی، سعید، محمد بابازاده، و نعیمه حمیدی، (۱۳۹۰). اثر فساد مالی بر درآمدهای مالیاتی و مخارج دولت: مطالعه موردی کشورهای منتخب در حال توسعه. *فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۵۷، صص. ۱۵۷-۱۷۰.*
- * محنت فر، یوسف (۱۳۸۷). فساد اقتصادی و چگونگی مبارزه با آن در فرآیند توسعه اقتصادی. *مجله اقتصادی. شماره ۲۷ و ۲۸. بهمن و اسفند ۱۳۸۲. صص ۲۸-۳۹.*
- * Alleyne, P., Charles-Soverall, W., Broome, T., & Pierce, A. (2017) Perceptions, Predictors and Consequences of Whistleblowing among Accounting Employees in Barbados». *Meditari Accountancy Research*, Vol.25, No. 2...
- * Alleyne, P., Hudaib, M. and R. Pike (2013), "Towards a Conceptual Model of Whistle-Blowing Intentions among External Auditors", *The British Accounting Review*, Vol. 45, pp. 10-23.
- * Chenari M. (2006), Comparison of Husserl, Heidegger and Gadamer with methodological benchmark. *Philosophical-Theological Research*.2006.9(2).[text in persian].Available from: http://www.sid.ir/fa/VEWSSID/J_pdf/72213863405.pdf.
- * Creswell JW. (2013), *Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (Creswell, Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches). 4th ed. London: SAGE Publication; 2013.
- * Culiberg, B., & Mihelič, K. K. (2017). The evolution of whistleblowing studies: A critical review and research agenda. *Journal of Business Ethics*, 146(4), 787-803
- * DiPiazza, A. Samuel (2008), "Confronting Corruption", January.
- * Farrar, J., Hausserman, C., & Rennie, M. (2018), «The influence of revenge and financial incentives on tax fraud reporting intentions» In press, *Journal of Economic Psychology*.
- * Foucault, M. (2001) b. *Fearless speech*. Los Angeles, Ed: Semiotext Pearson.
- * Gosh, S. (2010). Creative accounting: A fraudulent practice leading to corporate collapse. *Research and practice in social sciences*, 6(1), 1-15.
- * Hayes D, Lingard B. Introduction: Rearticulating gender agendas in schooling: an Australian perspective. *Int J Inclusive Educ*. 2003;7(1):1-6.

یادداشت ها

1.Foucault	11. Culiberg & Mihelič
2.Marwah & Anim	12. Segraves
3.Ho	13. Robson
4.gush	14. Farrar
5.Chenari	15. Muntgru
6.Sheifer	16. Matis, Mănoiu, Bonaci
7.Vishny	17. Creswell
8.DiPiazza	18. Hays and Lingard
9. Alleyne	19. COLAIZZI METHOD
10. McKinley	

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 12/ No. 46/ Summer 2023

Provide a model and explain the financial corruption reporting framework based on the Colaizzi phenomenological approach

Rahman Aali

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

Hossein Jahangirnia

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad university, Qom, Iran

Mohammadreza Mehrabanpour

Department of Accounting, Farabi Campus Qom, University of Tehran, Qom, Iran

Reza gholami Jamkarani

Department of Accounting, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.

Mahmoud Qayyumzadeh

Department of Law, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran

Abstract

This study tries to provide a model and explain the framework for reporting corruption based on a phenomenological approach, from the perspective of the community of accountants and auditors working in the private and public sectors. The present study is a qualitative research with Colaizzi phenomenological method. In this study, unstructured interviews were used to collect information. This article uses accounting experts, auditors and faculty members. Using the Delphi method, the model obtained from the qualitative method has been validated. The results show that different factors affect the reporting of corruption, these factors have different dimensions such as individual factors, behavioral factors, structural factors, legal factors, environmental factors and ethical factors. Ethical factor is one of the most important factors in reporting corruption that can motivate the reporter to report.

A person's belief in God and having a religion can be an influential factor in the process of reporting corruption. On the other hand, economic factors such as bribery and illegal rewards can affect a person's willingness to report corruption.

Keywords: Financial Corruption reporting, Phenomenological Approach, Colaizzi Method